

Díztál (ún. istoriato tál) - Mercurius, Herse és Aglauros

Kerámia- és üveggyűjtemény

Leltári szám:	4412
Alkotó:	Durantino, Guido
Készítés ideje:	1530 - 1540
Készítés helye:	Urbino
Anyag:	cserép
Technika:	korongozott; ónmázás; színesen festett
Méretek:	átmérő: 27 cm magasság: 4 cm

Az Iparművészeti Múzeum gyűjteményében négy olyan *istoriato* tál található, amelyek mindegyikére Nikolaus Rabenhaupt von Suche (?–1538), Alsó-Ausztria kormányzója és felesége, Genoveva Lamparter, a württembergi kancellár leányának címerét festették. (A sorozat további darabjainak leltári számai: 4406, 4407, 4411.)

Az Iparművészeti Múzeum gyűjteményében lévő négy, ezzel a címerrel festett tálon kívül további hat *istoriato* tálról tudunk, amelyeken ugyanez az összevont címer-pár látható – közülük két darabot Bécsben (Museum für angewandte Kunst), egyet Hamburgban (Museum für Kunst und Gewerbe), egyet a müncheni Pringsheim gyűjteményben, egyet a William A. Clark Collection-ban (Corcoran Gallery of Art, Washington) és egyet a londoni British Múzeumban őriznek (ld. [itt](#)).

A Budapesten őrzött négy tál közül kettő az ókori Róma történetének egy-egy nevezetes epizódját ábrázolja, kettőn pedig mitológiai jelenet kapott helyet. A budapesti darabok közül kvalitásával, festése szépségével tűnik ki a Mercuriust és a Kekrops lányokat ábrázoló tál. Az ábrázolása témáját a tál alján olvasható, késsel festett felirat is megjelöli: *Mercurius / et Xerses* (sic!).

Mercurius és Herse históriája Ovidius *Metamorphoses*ében, a *Battus – Az Irigység* című fejezetben olvasható. Eszerint Mercurius Lyceus ligete fölött repülve pillantotta meg Athén első királya, Cecrops szépséges hajadon leányait, Aglaurost, Hersét és Pandrosost, amint Pallasz Athéné szentéjéhez igyekeztek áldozati virág- és gyümölcskosaraikkal, s Mercurius nyomban beleszeretett Hersébe. Ennek a jelenetnek az ábrázolása látható a háttérben balra: a három nővér egy meztelen férfiak, azaz egy antik istenszobor előtt állva látható, fölöttük Mercurius száll alá az égből.

A képtér közepén a történet folytatását láthatjuk: a szárnyas sisakot és kezében *caduceust*, kígyós pálcát tartó Mercurius a királyi palota előtt Aglaurossal vált szót, hogy közbenjárását kérje Herse kezének elnyerése érdekében. Aglauros ezt meg is igéri az istennek, de a féltékeny Pallasz Athéné cselszövése nyomán végül megszegi ígését, ezért Mercurius márványszoborrá változtatta őt. A jelent fallal körülvett kertben játszódik, jobbra a reneszánsz loggia terében a szépséges, dús hajú Herse pillant kacéran a délceg ifjúra, mellette nővére, Pandrosos ül.

A jelenet ábrázolásához feltehetően a *Metamorphoses* egy korai illusztrált kiadása szolgált előképpül. Így például Ovidius művének egy 1497-ben Velencében megjelent *volgare*, azaz olasz nyelvű kiadásában (*Ovidio methamorphoseos volgare*) a Mercurius és Herse históriáját illusztráló fametszeten a háttérben balra szintén a Pallasz Athéné szobrát körülálló hajadonok láthatók, míg az előtérben Mercurius és Aglauros kettőse helyezkedik el (ld. [itt](#)).

A háttérben ábrázolt jelenetnek egy másik olvasata is elképzelhető. A *Metamorphoses* ugyanezen fejezetében olvasható Battus, az öreg pásztor története. Eszerint egy alkalommal Battus tanúja volt annak, hogy Mercurius egy idegen nyáját hajtott el. Bár Battus megígérte Mercuriusnak, hogy nem árulja el senkinek a tolvajlást, később mégis megszegte szavát, s ezért az isten kővé változtatta őt. A háttérben ábrázolt kőszobor így módon Aglauros sorsának beteljesedésére is utalhat.

A tál feltehetően a neves urbinói keramikus, Guido Durantino (műk. 1519–1576) műhelyében készült, akinek hasonló, ovidiusi történeteket ábrázoló majolika díztáljai Európa számos jelentős múzeumában megtalálhatóak, így például a

londoni Victoria and Albert Museum gyűjteményében is (ld. [itt](#)).

Irodalom

- Szerk.: Horváth Hilda, Szilágyi András: *Remekművek az Iparművészeti Múzeum gyűjteményéből. (Kézirat)*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 2010. - Nr. 23. (Balla Gabriella)
- Szerk.: Pataki Judit: *Az idő sodrában. Az Iparművészeti Múzeum gyűjteményeinek története*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 2006. - Nr. 4. (Balla Gabriella)
- Szerk.: Pataki Judit: *Művészet és Mesterség. CD-ROM*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1999. - kerámia 7.
- Szerk.: Szilágyi András: *Szerelem és ármány - Mercurius és Aglauros: A kerámia gyűjtemény egyik "istoriato" tálja*. *Ars Decorativa* 15, 1995. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1995. - 7-22. (Balla Gabriella)
- Szerk.: Péter Márta: *Reneszánsz és manierizmus. Az európai iparművészet korszakai*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1988. - Nr. 72.
- Szerk.: Voit Pál, László Emőke: *Régiségek könyve*. Gondolat Kiadó, Budapest, 1983. - p. 111., 11. kép
- Brestyánszky Ilona: *Italienische Majolikakunst. Italienische Majolika in ungarischen Sammlungen*. Corvina Kiadó, Budapest, 1967. - Nr. 33.

